

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2015

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Δευτέρα, 18 Μαΐου 2015
8.00 π.μ. – 11.00 π.μ.

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ 7 ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τέσσερα (4) μέρη.
Να απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 20)

Η δεκαετία της οδύνης

Το 2000, η είσοδος σε μια νέα χιλιετία γιορτάστηκε με πανηγυρισμούς και μεγάλες προσδοκίες. Στο τέλος όμως της πρώτης δεκαετίας, οι ελπίδες που άνθισαν τότε περιορίστηκαν, σε πολλά μέρη της γης, στην απλή ανάγκη επιβίωσης. Με τη συνείδηση ότι οι μονολεκτικοί χαρακτηρισμοί είναι κατά κανόνα επικίνδυνοι, θα την αποκαλούσα λοιπόν «δεκαετία της οδύνης». Η δεκαετία αυτή επιφύλαξε ωστόσο στην ανθρωπότητα και άλλα δεινά: την **έξαρση** της τρομοκρατίας, τους ιλίγγους που προκαλεί μια «παγκοσμιοποιημένη» οικονομία, τα σημάδια, τα **αμετάκλητα**, ότι ο πλανήτης μας κινδυνεύει.

Στη διάρκεια αυτής της δεκαετίας πύκνωσαν τα σημάδια ότι η Γη «αργοπεθαίνει» κι αυτό υποδηλώνει μια επικίνδυνη πλάνη. Διότι σε κίνδυνο βρίσκεται μόνον το ανθρώπινο είδος. Ο ίδιος ο πλανήτης μας δεν θα χαθεί. Θα εξακολουθήσει να **περιφέρεται**, τραυματισμένος αλλά πάντοτε όμορφος, γύρω από τον Ήλιο. Μαζί του θα επιβιώσουν όσα είδη φυτών και οργανισμών δείχνουν αντοχή στη ρύπανση, στις κλιματικές αλλαγές, στα δεινά που επισωρεύει στον πλανήτη η ανθρώπινη **αφροσύνη**. Είναι άλλωστε φανερό ότι την ανθρωπότητα δεν θα την σώσουν οι ποσοτικοί περιορισμοί των ρύπων – που και αυτοί αργούν! Απαιτείται μια ριζική αλλαγή στις προτεραιότητες αλλά και στις αξίες της ζωής.

Μέσα στη γενική σύγχυση της δεκαετίας, υπάρχει μία ανθρώπινη δραστηριότητα που παρουσιάζει σταθερή πρόοδο και δείχνει να έχει ορατούς στόχους. Είναι η επιστήμη. Στην κοσμολογία, στη βιολογία, στην ιατρική, η επιστημονική γνώση έκανε και πάλι άλματα. Ενώ όμως λαμπρές υπήρξαν και αυτήν τη δεκαετία οι κατακτήσεις της επιστήμης, ισχυρά αντιεπιστημονικά ρεύματα βρίσκουν πρόσφορο έδαφος και εκμεταλλεύονται την ανθρώπινη ευπιστία. Μαύρη μαγεία και προφητείες κάθε λογής, θρησκευτικοί φανατισμοί και απαγορεύσεις. Αντίφαση της Ιστορίας – ή απλώς η ανθρώπινη φύση, που κατά τον Θουκυδίδη παραμένει αμετάβλητη;

Στο τυποποιημένο πάντως ερώτημα «τι σφράγισε περισσότερο τη δεκαετία που φεύγει;», η απάντηση μοιάζει αυτονόητη. Δεν είναι οι τοπικοί πόλεμοι, η έξαρση της βίας, η οικονομική κρίση. Παρόμοιες καταστάσεις υπήρξαν και παλαιότερα. Τη δεκαετία σφραγίζει, αντίθετα και παράλληλα, η ανάπτυξη του διαδικτύου. Το διαδίκτυο πληροφορεί και σχολιάζει, γκρεμίζει συνθήκες αλλά και κτίζει νέες, διευκολύνει τη ζωή και ταυτόχρονα την αποστειρώνει. Εισχωρεί παντού: στις προσωπικές μας σχέσεις αλλά και στην **αναίρεσή** τους, στην τέχνη όσο και στη συλλογική μνήμη. Ο σύγχρονος υπολογιστής δεν καταγράφει απλώς τον πολιτισμό μας. Τον διαμορφώνει και τον προεκτείνει, και μάλιστα σε κατευθύνσεις **ανεξέλεγκτες**. Είναι **παράδοξο**: όσο οι δυνατότητες της επικοινωνίας πυκνώνουν – με το διαδίκτυο, τα κινητά τηλέφωνα, τις δορυφορικές συνδέσεις – τόσο η μοναξιά, η ανθρώπινη, **μοιάζει να μεγαλώνει**.

Κατά τη δεκαετία αυτή άρχισε να αναδύεται με έμφαση μια καινούρια απειλή. Η πιο ύπουλη ίσως, η πιο κυνική από όσες γνώρισε ποτέ ο κόσμος. Είναι ένα οικονομικό σύστημα που στηρίζεται σε άυλες συντεταγμένες και ομιλεί μια γλώσσα ακατανόητη. Ισοπεδώνει ωστόσο κυβερνήσεις και λαούς, αξίες και όνειρα. Κανείς δεν ξέρει πώς εγκαθιδρύθηκε, ούτε πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί. Το βέβαιο είναι: ότι λέξεις πρωτόγνωρες και παντοδύναμες – όπως οίκοι αξιολόγησης ή «αγορές» και μηχανισμοί στήριξης –, αλλά και άλλες που έχουν κάποιο παρελθόν – όπως επιτόκια και χρηματιστήρια, χρέος και ομόλογα – έχουν βυθίσει την ανθρωπότητα **σ' έναν μεσαίωνα ανισοτήτων, αβεβαιότητας και σκοτεινής προοπτικής**.

Μέσα σε αυτό το παγκόσμιο πλαίσιο, που είναι κινούμενο και κλυδωνιζόμενο, η πατρίδα μας παραμένει πάντα μια ιδιαιτερότητα. Έζησε πολλά αυτήν την περίοδο, λίγα όμως **φαίνεται να διδάχτηκε**. Τα τελευταία χρόνια, βιώνει, ωστόσο, μια ιστορική στιγμή της: το τέλος των ψευδαισθήσεων.

Γιώργος Γραμματικάκης, *Ένας αστρολάβος του Ουρανού και της Ζωής*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2013, σσ. 301-305. (Διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Αφού μελετήσεις το κείμενο, να συνοψίσεις σε συνεχή λόγο (120-150 λέξεις) τα βασικά σημεία του που τεκμηριώνουν τον τίτλο «Η δεκαετία της οδύνης». Το κείμενό σου πρόκειται να δημοσιευτεί στη στήλη «Ενδιαφέρουσες Απόψεις» της εφημερίδας του σχολείου σου.

(μονάδες 8)

A2.α. Στο «τυποποιημένο ερώτημα» της **τέταρτης** παραγράφου, τι κατά την άποψη του συγγραφέα «σφράγισε» και τι «δεν σφράγισε» περισσότερο τη δεκαετία που φεύγει;

(μονάδες 3)

A2.β. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η ανθρωπότητα έχει βυθιστεί «σ' έναν μεσαίωνα ανισοτήτων, αβεβαιότητας και σκοτεινής προοπτικής.»

Να σχολιάσεις την πιο πάνω θέση σε μια παράγραφο **70-90** λέξεων.

(μονάδες 3)

A3.α. Να αναγνωρίσεις τον τρόπο ανάπτυξης της **δεύτερης** παραγράφου. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές στην παράγραφο.

(μονάδες 3)

A3.β. Να εντοπίσεις και να καταγράψεις τα δομικά στοιχεία της **πέμπτης** παραγράφου.

(μονάδες 3)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 10)

B1. Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις των φράσεων με **ένα συνώνυμο** και **ένα αντώνυμο**, συμπληρώνοντας σωστά τον πίνακα που ακολουθεί. Να αντιγράψεις τον πίνακα στο τετράδιό σου.

(μονάδες 3)

A/A	ΦΡΑΣΕΙΣ	ΣΥΝΩΝΥΜΟ	ΑΝΤΩΝΥΜΟ
1.	<u>έξαρση</u> της τρομοκρατίας		
2.	ανθρώπινη <u>αφροσύνη</u>		
3.	Είναι <u>παράδοξο</u>		

B2. Να γράψεις ένα παράγωγο ουσιαστικό και ένα παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα. Να αντιγράψεις τον πίνακα που ακολουθεί στο τετράδιό σου.

(μονάδες 4)

A/A	ΡΗΜΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΕΠΙΘΕΤΟ
1.	μοιάζει		
2.	φαίνεται		
3.	περιφέρεται		
4.	διδάχτηκε		

B.3. Να γράψεις μία ολοκληρωμένη πρόταση για κάθε μία από τις πιο κάτω λέξεις, ώστε να φαίνεται η σημασία τους. Να διατηρήσεις το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκει η κάθε λέξη.

(μονάδες 3)

ανεξέλεγκτες

αμετάκλητα

αναίρεση

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ (ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Μέσα σε αυτό το παγκόσμιο πλαίσιο, που είναι κινούμενο και κλυδωνιζόμενο, η πατρίδα μας παραμένει πάντα μια ιδιαιτερότητα. Έζησε πολλά αυτήν την περίοδο, λίγα όμως φαίνεται να διδάχτηκε. Τα τελευταία χρόνια, βιώνει, ωστόσο, μια ιστορική στιγμή της: το τέλος των ψευδαισθήσεων.»

Σε άρθρο σου που θα δημοσιευθεί σε εφημερίδα, και με αφορμή το παράθεμα, να καταθέσεις τις απόψεις σου για τα ακόλουθα: Ποιες ήταν οι ψευδαισθήσεις που βίωνε για τόσα χρόνια η πατρίδα μας και πώς το τέλος των ψευδαισθήσεων επέδρασε στην καθημερινότητα των ανθρώπων;

(450-500 λέξεις)

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ – ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ (ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Να μελετήσεις τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσεις σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Δ1. Στρατή Τσίρκα, «Αριάγνη»

[...]

Η Αριάγνη τον κοιτούσε με τα μαύρα μάτια της και δεν έλεγε τίποτα.

Μάτια που σε κοιτούνε και δε σαλεύουνε. Μάτια που μαλώνουνε. Η βροχή δυνάμωσε κι ο κόσμος σκοτείνιασε. Το παιδί με την προβιά. Θα του κόψει τουλάχιστο να χωθεί σε καμιά πόρτα για να μη βρέχεται; Αχ, παιδί μου Σταμάτη, αχ Καλλιόπη και Ουρανία, αχ κύρη τους εσύ που τους τα έμαθες αυτά. Γιατί γουμάρια; Γιατί κουρμπάτσι; Εκεί που είναι ο πόνος κι ο ιδρώτας και τα δάκρυα, εκεί δεν είναι ο άνθρωπος; Γιατί λοιπόν σκάβετε ένα χαντάκι και χωρίζεστε; Πού θα σας βγάλουν αυτά τα μυαλά; [...]

Ερωτήσεις:

α. Να εντοπίσεις την αφηγηματική τεχνική του συγγραφέα στο πιο πάνω παράθεμα και να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία από το κείμενο.

β. Να εξηγήσεις τι επιτυγχάνεται με τη χρήση της τεχνικής αυτής.

(μονάδες 6)

Δ2. Μανόλης Αναγνωστάκης, «Θεσσαλονίκη, Μέρης του 1969 μ.Χ.»

Στην οδό Αιγύπτου –πρώτη πάροδος δεξιά
Τώρα υψώνεται το μέγαρο της Τράπεζας Συναλλαγών
Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως.
Και τα παιδάκια δεν μπορούνε πια να παίξουνε από
τα τόσα τροχοφόρα που περνούνε.

Άλλωστε τα παιδιά μεγάλωσαν, ο καιρός εκείνος πέρασε που ξέρατε
Τώρα πια δε γελούν, δεν ψιθυρίζουν μυστικά, δεν εμπιστεύονται,
Όσα επιζήσαν, εννοείται, γιατί ήρθανε βαριές αρρώστιες από τότε
Πλημμύρες, καταποντισμοί, σεισμοί, θωρακισμένοι στρατιώτες,
Θυμούνται τα λόγια του πατέρα: εσύ θα γνωρίσεις καλύτερες μέρες
Δεν έχει σημασία τελικά αν δεν τις γνώρισαν, λένε το μάθημα
οι ίδιοι στα παιδιά τους
Ελπίζοντας πάντοτε πως κάποτε θα σταματήσει η αλυσίδα
Ίσως στα παιδιά των παιδιών τους ή στα παιδιά των παιδιών
των παιδιών τους. [...]

Ερώτηση:

Στο απόσπασμα η εικόνα του παρελθόντος παρουσιάζεται έμμεσα κατά τη διαδρομή του ποιήματος. Με βάση τους υπαινιγμούς που γίνονται, να ανασυνθέσεις την εικόνα του κοινωνικού και ιστορικού παρελθόντος.

(μονάδες 8)

Δ3. Τάκη Σινόπουλου, «Ο Καιόμενος»

[...]
Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου.
[...]
Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο.

Γιάννη Ρίτσου, «Αποχαιρετισμός»

Όλο σας αποχαιρετώ κι ακόμα μένω. Ναι, η πιο μεγάλη πράξη της ζωής μας
είναι η απόφαση του θανάτου μας, [...]
σαν τιμή και σαν χρέος για τους άλλους, πιο πέρα απ' τις ανάγκες σου.

Ερώτηση:

Να παρουσιάσεις συγκριτικά τη στάση ζωής των δύο ποιητικών υποκειμένων στα πιο πάνω αποσπάσματα.

(μονάδες 8)

Δ4. Δημήτρη Χατζή, «Το διπλό βιβλίο»

«Η Αναστασία των Μολάων»

Το στήθος μου γέμισε, το κορμί μου μέστωσε, την άκουγα πια τη θηλυκιά του φωνή – πολύ την άκουγα εγώ τη φωνή του κορμιού μου. Και ζούσα ακόμα με τα πουλιά μου μονάχα – τη μεγάλη χαρά μου μέσα στην απελπισιά τη μεγάλη. [...] Χαιρόμουν γι' αυτά. Ήξερα πια. Το πέταγμά τους εκείνο – πως είμουν εγώ. Πως τα πουλιά μου εκείνα – είμουν εγώ. Η ψυχή μου, που λέτε σεις. [...]

*

Είταν γερός, βαρύς, σουλουπωμένος πολύ μέσα στα φανταρίστικα ρούχα του [...] – το 'νιωσα αμέσως, είταν ο άντρας μου αυτός.

Και δεν είταν. Το ξέρετε τώρα και σεις – αυτός ο Σταύρος είταν δειλός, ένας τρομαγμένος άνθρωπος, δεν ήθελε τ' όνειρο, δεν έπαιζε τίποτα, φοβότανε μη γελαστεί, μη σκοντάψει. [...] Δε το 'κανα. Η διπλή μου ζωή ζυγιάστηκε λίγο, για πρώτη φορά – κ' η παλάντζα της γύρισε στ' όχι. Όχι, δεν άξιζε αυτός να τον σώσω [...] – τ' όνειρό μου πρόδινε μόνο – και δεν έσωζα τίποτα – ούτε κείνον ούτε εμένα. Δε λυπήθηκα. [...] Έμεινα μόνη, με μένα, με τα πουλιά μου, και δεν άλλαξε τίποτα που πέρασε ανάμεσα αυτός ο Σταύρος.

*

[...] Και τότες ήρθε ο Βασίλης. [...] Ο Βασίλης δεν είταν ο έρωτας, δεν είταν κανένα ζευγάρωμα της διπλής μου ζωής, το σταμάτημά της είταν. Είπα: – Αναστασία, κουράστηκα, φοβάμαι, δεν έχω κανέναν [...]. Ας την πάω κάπου τη φτωχή μου τη μοίρα, μονάχα αυτήν, χωρίς την άλλη. Δεν έχει άλλο, δεν έχει παραπέρα για σένα. Έτσι είπα. Και τότες – άμα το πεις μια φορά, πουλιά από κείνα δεν έρχονται πια. Δεν είναι δικά σου, να τα καλέσεις, να τα ζητήσεις όποτε θέλεις – εσύ 'σαι δική τους, εκείνα διαλέγουν.

Ερωτήσεις:

Να απαντήσεις στις ερωτήσεις κάνοντας αναφορές στα πιο πάνω παραθέματα:

α. Για ποιο λόγο διαφοροποιεί η Αναστασία τη στάση της απέναντι στον έρωτα και τι συνέπειες έχει η διαφοροποίηση αυτή στον ψυχισμό της;

β. Τι συμβολίζουν τα πουλιά;

(μονάδες 8)

ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ